

Kohtuasi C-211/24**Eelotsusetaotluse kokkuvõte vastavalt Euroopa Kohtu kodukorra artikli 98 lõikele 1****Saabumise kuupäev:**

18. märts 2024

Eelotsusetaotluse esitanud kohus:

Fővárosi Törvényszék (Pealinna Budapesti kohus, Ungari)

Eelotsusetaotluse kuupäev:

5. märts 2024

Hageja:

LEGO A/S

Kostja:

Pozitív Energiaforrás Kft.

Põhikohtuasja ese

Hagi disainilahenduse õiguste rikkumise tuvastamiseks ja selle õiguslike tagajärgede kindlakstegemiseks.

Eelotsusetaotluse ese ja õiguslik alus

Ese: nõukogu 12. detsembri 2001. aasta määruse (EÜ) nr 6/2002 ühenduse disainilahenduse kohta artikli 8 lõike 3, artikli 10 ja artikli 89 lõike 1 tõlgendamine.

Õiguslik alus: ERTL artikkel 267.

Eelotsuse küsimused

1. Kas sellises kohtuasjas nagu põhikohtuasi, milles omanik tugineb nõukogu 12. detsembri 2001. aasta määruse (EÜ) nr 6/2002 ühenduse disainilahenduse kohta (edaspidi „määrus“) artikli 8 lõike 3 alusel kaitstud

disainilahendusele seoses kostja ehitusmänguasja ühe või mitme klotsiga, millel on samasugune ühendamisfunktsioon nagu hageja disainilahendusel, on liidu õigusega kooskõlas kohtupraktika, mille kohaselt kohtud teevad hageja disainilahenduse kaitse ulatuse määrase artikli 10 tähenduses tuvastamiseks järgmist:

- lähtuvad asjatundlikust kasutajast, kellel on disainilahenduse kohta tehnilised teadmised, mida võib oodata valdkonna eksperdilt;
 - peavad asjatundlikuks kasutajaks sellist kasutajat, kes võrdleb hageja disainilahendust kostja tootega üksikasjalikult, tehnilisest aspektist ja meetoodiliselt, ning
 - eeldavad, et nimetatud asjatundlik kasutaja kujundab disainilahendusest üldmulje eelkõige nagu tehnilise arvamuse?
2. Juhul, kui kirjeldatud asjaoludega kohtuasjas tuleb järeldada, et hageja disainilahendusele antud kaitse laieneb kostja ehitusmänguasja koostiseks olevale ühele või mõnele tükile, mida on ehitusklotside koguarvuga võrreldes siiski vähe, siis kas liidu õigusega on kooskõlas kohtuliku kaalutusõiguse tunnustamine, mille põhjal kohus ei määra keeldu ehitusmänguasja riiki importimise jätkamiseks, võttes arvesse seda, et rikkumine on osaline, selle vähest tõsidust ja väikest ulatust võrreldes kauba kui tervikuga ning enamjaolt mittevaidlustatava ehitusmänguasjaga piiranguteta kauplemise huvisid, mis on määrase artikli 89 lõike 1 tähenduses „mõjuvad põhjused“?

Viidatud liidu õigusnormid

Nõukogu 12. detsembri 2001. aasta määrus (EÜ) nr 6/2002 ühenduse disainilahenduste kohta, eelkõige selle artiklid 8, 10 ja 89

29. aprilli 2004. aasta direktiiv 2004/48/EÜ intellektuaalomandi õiguste jõustamise kohta, eelkõige selle artikkel 3

Põhikohtuasja asjaolude ja menetluse lühikokkuvõte

- 1 Hagejale kuulub kaks alljärgnevalt kirjeldatud ühenduse disainilahendust.
- 2 Numbri 001950981-0001 all registreeritud disainilahenduse ese on ehitusmänguasja ühenduskomponent, mis koosneb silindrist, millel on kaks nupsu ja kaks ristlõikega telge (*axles*), mis paiknevad üksteise ja silindri suhtes risti, nimetatud teljed on silindriga ühendatud silindrikujulise aluse abil (hageja toode moodustab disainilahenduse: „Technic, Axle and pin connector hub with 2 perpendicular axles“).

- 3 Numbri 002137190-0002 all registreeritud disainilahenduse ese on ehitismänguasja ühenduskomponent, mis on tuntud 2x1 nupsuga Lego klotsi muudetud variant, mille ühel küljel on 2x1 seest tühja nupsu (*studs*) (hageja toode moodustab disainilahenduse: „Brick, modified 1 x 2 with studs on 1 side“).
- 4 Kostja soovis importida Ungarisse kaubamärgi „Qman“ all ehitismänguasju, mis koosnevad plastist valmisdetailidest, mis sisaldasid muu hulgas üht või mitut alljärgneval pildil kujutatud ehitusklotsi:*

 <p>001950981-0001</p>	
 <p>002137190-0002</p>	
<p><i>A felperes mintaoltalmainak lajstromábrázolása</i></p>	<p><i>A: alperes árújának bírósági szemle keretében készült fényképfelvételei</i></p>

- 5 Nemzeti Adó-és Vámhivatal (riigi maksu- ja tolliamet, Ungari) pani kostja kauba tollijärelevalve alla ja algatas tema suhtes halduskaristuse määramise menetluse, kuna kahtlustas, et on rikutud tööstusomandiõigust. Kúria (Ungari kõrgeim kohus) andis eespool osutatud hageja disainilahenduste jooniste põhjal ja vastusena 22. juuni 2022. aasta taotlusele kõrgeima astme kohtuna korralduse pidada kostja kaup kinni. Hageja esitas seejärel kostja vastu käesoleva õigusrikkumist käsitleva hagi, milles palus eelotsusetaotluse esitanud kohtul tuvastada, kas on rikutud disainilahendusega seotud õigusi, ja kohaldada rikkumise suhtes muid õiguslikke tagajärgi.

* [Tõlkija märkus: Kujutise tulba alumises osas, milles on esitatud registrinumbrid, on kirjas: „Hageja disainilahenduste registrisse kantud kujutis“. Kujutise tulba alumises osas, milles on esitatud pildid ilma numbriteta, on kirjas: „Kostja tootest kohtuliku kontrolli jaoks tehtud fotod“.]

Eelotsusetaotluse põhjenduste kokkuvõte

Eelotsuse küsimuste esitamise vajalikkus

- 6 Hageja disainilahendused on „ehitusklotsid (mängukomplekt)“, mis kuuluvad 8. oktoobri 1968. aasta tööstusdisainilahenduste rahvusvahelise klassifikatsiooni Locarno kokkuleppe klassi 21.01. Hageja ühenduse disainilahendustele on kehtestatud kaitse määruse artikli 8 lõikes 3 osutatud „moodulsüsteemi“ erandi kaudu.
- 7 Eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib, et hageja kasutas minevikus patente, mis on tänaseks aegunud ja pakkusid tehnilist kaitset moodulsüsteemiga ehitusmänguasjadele, mille komponendid sisaldasid samuti hageja disainilahendusi, mida käesoleval juhul analüüsitakse. Selline patent oli ehitusklotside süsteem, mida kaitses 28. juuli 1958. aasta patent registreerimisnumbriga US3005282, mille omanik oli Godtfred Kirk Christiansen. Torkab silma, et nimetatud patendi esemeks oleva leiutise eesmärk – nimelt „pakkuda ühendusviise selliste ehitusklotside ühendamiseks mis tahes soovitud viisil, pakkudes seeläbi väga suurt valikut klotside kombinatsioonide, et moodustada eri tüüpi ja eri kujuga mängustruktuure“ – ning määruse artikli 8 lõikes 3 toetatud disainilahenduste eesmärk, nimelt võimaldada „mitme vahetatava toote monteerimist või ühendamist moodulsüsteemiks“, on sisuliselt identsed. See tehniline eesmärk saavutatakse toote välisilme (kuju) sobiva (funktsionaalse) disaini abil.
- 8 Lähtudes kohtuotsuses DOCERAM (C-395/16, punkt 24) esitatud disainilahenduse mõistest, on väliskujundus disainilahenduse määrav element (punkt 25). Määruse artikli 8 lõike 3 kohaselt ei pea aga kaitse omanik näitama, et disain täidab mõnda esteetilist eesmärki, nii et piisab sellest, kui tõendatakse lihtsalt, et disainilahendus täidab määruse artiklitega 5 ja 6 koosõlas määruse artikli 8 lõikes 3 osutatud eesmärgi. Eelotsusetaotluse esitanud kohus leiab, et eeltoodust näib tulenevat, pidades silmas selle tagajärgesid, et määruse artikli 8 lõikega 3 disainilahendustele antud kaitse on tegelikkuses kõige sarnasem patendiga tehniliste omaduste kaitsmisele, nagu on juba varem sedastatud kohtuotsuse DOCERAM punktis 30. Seega on selliste disainilahenduste loomine lihtsalt üks rutiinne inseneeria- ja disainitegevus, mis võib kokkuvõttes laiendada patendi aegumisega üldkasutatavaks muutunud ehitusmänguasjade süsteemi üha enamate ja enamate alternatiivsete lisaosadega. Siiski võib see kahtlemata viia olukorrani, kus omanik saab takistada konkurentidel teatavate funktsionaalsete omadustega toote pakkumist või piirata võimalikke tehnilisi lahendusi, tuginedes pärast ehitusmängu kaitsnud patendi aegumist saadud uute disainilahenduste kaitsesele.
- 9 Eelotsusetaotluse esitanud kohus leiab, et käesolev asi on selge näide sellisest tegutsemisest.

- 10 Eelotsusetaotluse esitanud kohus toonitab, et pole kahtlustki, et seadusandja sätestas määruse artikli 8 lõikes 3 selge normi ning disainilahendusi on võimalik nimetatud sätte kohaselt kaitsta, aga kohtu jaoks ei ole selge, millisest juriidilisest või poliitilisest eesmärgist ajendatuna seadusandja tegutses. Kohus küsib, kas määruse artikli 8 lõike 3 alusel kaitstud disainilahenduse omanikule sooviti anda õigust, mille võib tavaliselt tagada patendikaitse – ilma, et nimetatud omanik täidaks sellise kaitse saamiseks vajalikke nõudeid –, andes talle võimaluse takistada konkurentidel pakkumast teatavate funktsionaalsete omadustega toodet või piirata võimalikke tehnilisi lahendusi.
- 11 Eelotsusetaotluse esitanud kohus leiab, et selle küsimuse selgitamine on oluline, sest kuna kohtul on kohustus seadust kohaldada, on tal tulenevalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu 29. aprilli 2004. aasta direktiivi 2004/48/EÜ intellektuaalomandi õiguste jõustamise kohta artikli 3 lõikest 2 kohustus tagada menetluses, et nõue vältida nimetatud õigusnormide kohaldamisel seaduslikule kaubandusele tõkete loomist on täidetud ka vaidlusaluseid disainilahendusi käsitleva hagi puhul. Osutatud küsimused ja mured ei teki kunagi õiguste kaitstuse tasandil, põhjendamaks õiguspoliitiliselt kaitsest erandi tegemist (vt selle kohta 18. juuni 2002. aasta kohtuotsuse Philips, C-299/99, punkt 79), vaid ainult õigusnormi rakendamise tasandil, sellealaste rikkumishagide kontekstis.

Esimene eelotsuse küsimus

- 12 Seadusandja ei ole sätestanud määruse artikli 8 lõikes 3 ette nähtud kaitse erandi kohaldamise kohta erandlikke õigusnorme, mis tähendab, et osutatud õigusnormist tulenev kaitse hõlmab kõiki disainilahendusi, mis jätavad asjatundjale ühesuguse üldmulje (määruse artikli 10 lõige 1) ja mille puhul võetakse kaitse ulatuse hindamisel arvesse autori vabadusastet disainilahenduse väljatöötamise käigus (määruse artikli 10 lõige 2).
- 13 Eelotsusetaotluse esitanud kohus leiab viimase puhul, et loomingulise vabaduse taseme analüüsimisel ei tule lähtuda mitte seisukohast, et moodulsüsteemile on võimalik alati luua lõputult uusi alternatiivseid vorme – nagu väidab hageja põhikohtuasjas –, vaid seisukohast, et muud alternatiivsed vormid võimaldavad saavutada konkreetse kokkupanemise eesmärgi, mida nimetatud moodulsüsteemi disainilahendus käsitleb (2x1 nupsuga tavalisele Lego klotsile saab lahtivõetavate ühenduste abil lisada klotse juurde selle peale ja külgedele). Selles kontekstis jääb loominguline vabadusaste piiratuks.
- 14 Esimese eelotsuse küsimuse esimese osa eesmärk on tuvastada, kes on „asjatundja“, kelle üldmuljet hagi disainilahendusest tuleb võrrelda kostja toote tekitatud üldmuljega. Eelotsusetaotluse esitanud kohus küsib, kas määruse artikli 8 lõike 3 alusel kaitstud disainilahendustele saab kohaldada 20. oktoobri 2011. aasta kohtuotsuses PepsiCo vs. Grupo Promer Mon Graphic (C-281/10 P) osutatud mõistet, mille kohaselt jääb „asjatundja“ keskmise tarbija ja põhjalike teadmistega eksperdi vahele, kes tunneb asjaomase sektori erinevaid disainilahendusi, kellel on teataval määral teadmisi nende disainilahenduste

tavaliste detailide kohta ning kes osutab tulenevalt huvist asjaomaste toodete vastu neid tooteid kasutades suhteliselt suurt tähelepanu.

- 15 Kuna määruse artikli 8 lõike 3 alusel kaitstud disainilahenduse sisu ei ole toote kuju tekitatud üldmulje, vaid tehniline eesmärk, mida disainilahendusega saavutada püütakse, ehk funktsionaalsus, võib näida õigustatud, et idealiseeritud asjatundja teadmisi täiendavad tehnilised ja inseneeriaalased teadmised, mis teevad nimetatud asjatundjast eksperdi ja võrdsustavad ta valdkondliku eksperdiga, kellel on analüütiline ja meetoodiline pilk ning tehnilised teadmised.
- 16 Küsimuse teine osa käsitleb kasutaja tähelepanelikkuse astet. Kui viidatud kohtuotsuses PepsiCo (C-281/10 P) esitatud eespool osutatud Euroopa Kohtu tõlgendust, mille kohaselt asjatundja ei oleks võimeline üksikasjalikult tähele panema minimaalseid erinevusi, mis vastandatud disainilahenduste puhul esinevad, saaks kohaldada ka määruse artikli 8 lõike 3 alusel kaitstud disainilahenduste puhul, võttes arvesse, et erinevused määruse artikli 8 lõike 3 alusel kaitstud disainilahenduste ja nimetatud kaitsega vastuolus olevate toodete vahel on üldiselt minimaalsed, võiks sellega kaasneda järeldus, et selliste omadustega disainilahendused nagu hageja oma ei saaks sisuliselt sellisest kaitsest kõrvale hoiduda.
- 17 See võib õigustada asjaolu, et määruse artikli 8 lõike 3 alusel kaitstud disainilahenduse võrdlemisel vaidlusaluse tootega keskendutakse, s.h ka kohtumenetluses, disainile või tehnilisele küljele, rakendades analüütilist ja üksikasjalikku protsessi, mitte ainult asjatundliku informeeritud kasutaja üldmuljele, kellel puuduvad seda tüüpi teadmised.
- 18 Küsimuse kolmas osa käsitleb mõiste „üldmulje“ tõlgendamist, mida eelotsusetaotluse esitanud kohus kirjeldab Euroopa Liidu Kohtu praktikas toodud asjaolude põhjal kui informeeritud kasutaja teadlikku kogemust, mis põhineb toote välisilme visuaalsel tajumisel. Seda lähenemisviisi kasutasid kõrgemad kohtud, kes menetlesid esialgse õiguskaitse määramist.
- 19 Määruse artikli 8 lõike 3 alusel kaitstud disainilahenduse tekitatud visuaalne mulje on siiski disainilahenduse funktsionaalsete omadustega võrreldes täiesti teisejärguline ehk teisisõnu ei nähtu selliste disainilahenduste vahelised sarnasused ja erinevused visuaalist ja visuaalse mulje kirjeldamisest, vaid tulevad ilmsiks analüüsi ja tehniliste väidete kaudu. Seda Euroopa Kohtu tõlgendusega vastuollu minevat lähenemisviisi kasutas esialgset õiguskaitset menetlenud esimese astme kohus ja eelotsusetaotluse esitanud kohus kaldub samuti olema seisukohal, et tõenäoliselt võib olla asjakohane laiendada mõistet „üldmulje“ nii, et see hõlmaks lisaks disainilahenduse välisilme tekitatud muljele ka valdkondliku eksperdi tehnilist arvamust disainilahenduse funktsionaalsete omaduste kohta.

Teine eelotsuse küsimus

- 20 Kui vastus esimesele eelotsuse küsimusele on jaatav, küsib eelotsusetaotluse esitanud kohus teises eelotsuse küsimuses selle kohta, milline on kaalutusõiguse ulatus, mis on kohtul omaniku nõuete rahuldamiseks seoses rikkumisega, st eelkõige, kas rikkumise eest on võimalik jätta „mõjuvatel põhjustel“ karistusmeetmed määramata. Määruse artikli 89 lõikes 1 osutatud väljendit „kui seda ei takista mõjuvad põhjused“ tuleb kohtuotsusest Nokia (C-316/05) lähtuvalt tõlgendada kitsalt.
- 21 Nimetatud kaalutusõiguse sisu osas tuleneb õigluse ja proportsionaalsuse põhimõttest, et disainilahenduse rikkumisest tulenevate disainilahenduse omaniku esitatud nõuete rahuldamisel peab kohus tegutsema eriti ettevaatlikult, kuna kohaldatud õiguslikud tagajärjed peavad olema kooskõlas rikkumise ulatusega.
- 22 Samuti, kas disainilahenduse omaniku nõude kauba terviklikuks kinnipidamiseks võib rahuldada ainult seetõttu, et nimetatud ehitismänguasja üks või mõned elemendid – mida on osade koguarvuga võrreldes siiski vähe – kahjustavad ühte või mõnda ühenduse disainilahenduse õigust, ning disainilahenduse omanikul on põhimõtteliselt sama õigus, mida ta sai kasutada aastakümneid tagasi, tuginedes nüüdseks aegunud patendile, mis kaitses ehitismänguasju tehnilisest küljest. Samas, kuna disainilahendusega kaitstud õiguse sisu käsitleb selle funktsionaalsust, peab disainilahenduse omanik võtma samuti arvesse võimalust, et selle registreerimise taotlemise hetkel võib funktsionaalsuse kasutamine huvitada mõnda kolmandat isikut.
- 23 Kuna disainilahenduste kaitsmine, mis võib kujutada endast kaubandustõket, on määruse artikli 8 lõikes 3 sõnaselgelt lubatud, saab sellele vastanduvaid huvisid hinnata ainult rikkumist käsitlevas menetluses, mille õigusraamistik on sätestatud direktiivi 2004/48 artikli 3 lõigetes 1 ja 2.
- 24 Seega, kui eelotsusetaotluse esitanud kohus peab põhikohtuasjas tõenäoliseks, et kostja rikub disainilahenduse õigusi, küsib ta, kas arvestades juhtumi erilisi asjaolusid, otsustab ta direktiivi 2004/48 artikli 3 lõigete 1 ja 2 põhjal ning püüdes muu hulgas mitte tekitada seaduslikule kaubandusele tarbetuid takistusi, rahuldada disainilahenduse omaniku nõuded osaliselt või isegi jätta sellised nõuded rahuldamata.
- 25 Kahtlemata vastandub sellisele kaalutusõigusele omakorda eelotsusetaotluse esitanud kohtu kohustus aidata disainilahenduse omanikul kaitsta oma intellektuaalomandi õigusi ja vältida olukorda, kus kohtupraktika toob sisuliselt kaasa disainilahenduse kaitses tulenevate ainuõiguste sisutihjaks muutumise.
- 26 Eeltoodud kaalutlusi arvesse võttes tekib küsimus, kas kohtuniku kaalutusõigus võib liidu õiguse põhjal ulatuda nii kaugele, et kohus jätab täies ulatuses rahuldamata nõude keelata ehitismänguasja riiki importimise jätkamise.